

מספר פנימי:

כנסת ישראל

יוזמות: חברי הכנסת

//פ

הצעת חוק נציבות זכויות אדם התשפ"ב-2022

מטרה	1.	מטרת חוק זה היא לקדם את הכיבוד, השמירה וההגנה על זכויות האדם על ידי הקמת נציבות לזכויות אדם בישראל.
הגדרות	2.	בחוק זה –
		"זכויות אדם" – הזכויות המובטחות באמנות בינלאומיות המפורטות בתוספת הראשונה לחוק זה, כפי שאושרו על ידי מדינת ישראל;
		"הוועדה" – ועדה שבה יהיו חברים שר המשפטים, שיהיה יושב ראש הוועדה, שר החינוך, שני חברי הכנסת שייבחרו על ידי הכנסת וארבעה נציגי ציבור שימונו על ידי יושב ראש הכנסת, מתוך מועמדים שיוצעו לו על ידי ארגונים לא ממשלתיים הפועלים בישראל להגנה על זכויות האדם.
הקמת הנציבות	3.	מוקמת בזאת נציבות זכויות האדם.
הרכב הנציבות	4.	(א) הנציבות מורכבת משישה חברים ובראשם נציב זכויות האדם.
		(ב) בקרב חברי הנציבות יהיה ביטוי לייצוג הולם לשני המינים ולמגזרים שונים של האוכלוסייה בישראל.
כשירות	5.	(א) הממשלה תמנה את נציב זכויות האדם ואת חברי הנציבות על פי המלצת הוועדה.
		(ב) רשאי להתמנות כנציב ראשי או כחבר הנציבות, אזרח ישראלי שיש לו ידע ומומחיות מוכחים בתחום זכויות האדם וניסיון של פעילות ציבורית או ממלכתית רבת שנים בתחום הקידום וההגנה על זכויות האדם.
		(ג) כהונת הנציב הראשי היא לתקופה של חמש שנים ואין היא ניתנת להארכה.

(ד) כהונת חבר הנציבות היא לתקופה של ארבע שנים ואין היא ניתנת להארכה.			
כהונת נציב זכויות האדם או חבר הנציבות תיפסק אם –	6.	הפסקת כהונה	
(1) הורשע בפסק דין סופי בעבירה, אשר בית המשפט שנתן את פסק הדין קבע כי יש עימה קלון;			
(2) הממשלה החליטה על פי המלצה של שישה לפחות מתוך חברי הוועדה להעבירו מתפקידו משום שהפסיק למלא את תפקידו או נבצר ממנו למלא;			
(3) התפטר מכהונתו על ידי הגשת כתב התפטרות לממשלה.			
(א) כל עוד מכהנים בתפקידם, לא יהיו חברי הנציבות, לרבות נציב זכויות האדם, פעילים בחיים הפוליטיים.	7.	יחוד כהונה	
(ב) כל עוד נציב זכויות האדם מכהן בתפקידו, הוא לא ישמש בכל משרה אחרת ולא יעסוק, במישרין או בעקיפין, בעסק או במקצוע.			
(א) נבצר מנציב זכויות האדם למלא את תפקידו באופן זמני, יבחרו חברי הנציבות אחד מהם כממלא מקום לנציב זכויות האדם, לתקופה שלא תעלה על שלושה חודשים.	8.	מילוי מקום	
(ב) נפסקה כהונת נציב זכויות האדם או חבר הנציבות, ייבחר נציב זכויות האדם או חבר נציבות אחר, על פי הוראות חוק זה.			
הנציבות תקבע את דרכי פעולתה ומדיניותה; נציב זכויות האדם ייצג את הנציבות ויהיה אחראי לפעולותיה ולביצוע החלטותיה.	9.	קביעת דרכי פעולה	
(א) הנציבות תהיה תאגיד, כשר לכל חובה, זכות ופעולה משפטית; במילוי תפקידיה תהיה הנציבות עצמאית ובלתי תלויה ברשויות השלטון.	10.	תאגיד	
(ב) קבלתם של עובדי הנציבות, מינויים, תנאי עבודתם, שכרם וגמלאותיהם – יהיו כשל עובדי המדינה.			
הנציבות תהיה גוף מבוקר כמשמעותו בסעיף 9(2) לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב] ¹ (להלן – חוק מבקר המדינה).	11.	ביקורת	
(א) תקציב הנציבות ייקבע לפי הצעת הנציבות בידי ועדת הכספים של הכנסת, ויפורסם ביחד עם תקציב המדינה.	12.	תקציב	
(ב) הנציבות תהיה רשאית להקים קרן למימון פרויקטים מיוחדים ולגייס לשם כך כספים מקרנות או מגופים ציבוריים בישראל.			

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 92.

תפקידי הנציבות	13.	(א) הנציבות תפעל לקידום ההכרה, הכיבוד והשמירה על זכויות האדם בישראל ועל ידי רשויות השלטון.
		(ב) בלי לפגוע בכלליות האמור בסעיף קטן (א) יכללו תפקידי הנציבות –
		(1) חינוך והסברה לקידום ההכרה בזכויות האדם;
		(2) עידוד ותיאום של תכניות ופעילויות בתחום זכויות האדם;
		(3) פרסום הצהרות ציבוריות בנוגע לכל עניין המשפיע על זכויות האדם;
		(4) פרסום קווים מנחים מומלצים למניעת מעשים או הסדרים שיש בהם פגיעה בזכויות האדם;
		(5) שיתוף פעולה עם אנשים או גופים אחרים הפועלים להגנה על זכויות האדם;
		(6) קיום בירורים ובדיקות לגבי כל עניין, לרבות כל דבר חקיקה, נוהג או הליך, ציבורי או פרטי, אם נראה לנציבות כי זכויות האדם נפגעו או עלולות להיפגע על ידיו;
		(7) הגשת חוות דעת לממשלה ולכנסת מעת לעת לגבי –
		(א) כל עניין המשפיע על זכויות האדם, לרבות הצעות לחקיקה ולפעולות מנהליות כדי להבטיח כיבוד והגנה על זכויות האדם;
		(ב) חתימה או אשרור של אמנות בינלאומיות בתחום זכויות האדם;
		(ג) ההשלכות של חקיקה, הצעות לחקיקה ומדיניות קיימת או מתוכננת של רשויות ציבוריות על זכויות האדם;
		(8) עריכת מחקרים ואיסוף מידע הנוגעים לזכויות אדם;
		(9) התערבות ברשות בית המשפט או בית הדין בהליכים משפטיים הנוגעים לזכויות האדם;
		(10) טיפול בתלונות על פי פרק ג' לחוק זה.
פרסום דוח שנתי	14.	הנציבות תפרסם בכל שנה דוח שנתי על פעולותיה ותגיש אותו ליושב ראש הכנסת.

<p>(א) הנציבות רשאית לדרוש מגוף מבוקר המנוי בסעיף 9(1) עד (6) לחוק מבקר המדינה, וכן מגוף מבוקר אחר המנוי בסעיף 9 לחוק שהחליטה עליו ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, על פי בקשת הנציבות (להלן – גוף מבוקר), כל ידיעה, מסמך או דין וחשבון (להלן – מידע), בתחומי פעולתה של הנציבות, אשר נמצאים ברשותו ובתחום סמכותו של אותו הגוף והדרושים לנציבות לביצוע תפקידיה; גוף מבוקר ימסור לנציבות את המידע על פי דרישתה.</p>	15.	מסירת מידע	
<p>(ב) מצא שר, שהגוף המבוקר הוא בתחומי פעילות משרדו, כי מסירתו של מידע עלולה לסכן סיכון של ממש את ביטחון מדינת ישראל, את יחסי החוץ שלה או את שלום הציבור, רשאי השר, באישור היועץ המשפטי לממשלה, להורות כי לא יועבר אותו מידע; ואולם, אם ניתן להעביר לנציבות חלק מן המידע שאין בגילוייו סכנה כאמור, יועבר אותו החלק.</p>			
<p>(ג) לא יימסר מידע לפי סעיף זה אם מסירתו אסורה לפי דין.</p>			
<p>(ד) חברי הנציבות ועובדיה לא יגלו מידע שנמסר לנציבות לפי סעיף זה, אלא ברשות הנציב הראשי.</p>			
<p>כל רשות מרשויות השלטון תסייע לנציבות במילוי תפקידיה, על פי חוק זה.</p>	16.	שיתוף פעולה	
<p>הנציבות תטפל בתלונות על הפרות של חוקים המנויים בתוספת השנייה לחוק, במטרה למנוע פגיעה בזכויות האדם המוגנות על פי חוקים אלה ולהביא לכיבוד ולשמירה על זכויות אלה.</p>	17.	טיפול בתלונות	
<p>כל אדם רשאי להגיש לנציבות תלונה על הפרה של זכות המוגנת בחוק המנוי בתוספת השנייה.</p>	18.	הגשת תלונה	
<p>הנציבות לא תטפל או לא תמשיך ותטפל בתלונה –</p>	19.	קבלת תלונה	
<p>(1) אם אין לנציבות סמכות על פי חוק זה לבררה;</p>			
<p>(2) אם העילה נשוא התלונה נמצאת בבירור בערכאה משפטית או ברשות ציבורית אחרת, הפועלת על פי דין;</p>			
<p>(3) אם השתכנעה כי המתלונן או מי שנטען כי זכותו הופרה, אם אינו המתלונן, אינו מעוניין כי הנציבות תטפל או תמשיך ותטפל בתלונה; ואולם, אין בהוראה זו כדי למנוע מן הנציבות להמשיך ולנהל תביעה או הליך משפטי אחר, שהוגשו על ידיה על פי חוק זה, לשם מתן סעדים כלליים, אם המתלונן או האדם שנטען כי זכותו הופרה אם אינו המתלונן, הודיע לנציבות כי אינו מעוניין בהליך.</p>			
<p>קיבלה הנציבות תלונה, רשאית היא –</p>	20.	טיפול בתלונה	

			(1) לדחות את התלונה על הסף –
			(א) אם התלונה הוגשה בחוסר ניקיון כפיים או חוסר תום לב הניכרים על פניהם;
			(ב) אם התלונה על פניה חסרת בסיס כלשהו או מעלה עניין שהוא בגדר זוטי דברים;
			(ג) אם עברה יותר משנה מאז שנוצרה העילה לתלונה;
			(2) להפנות את התלונה לבירור בגוף אחר הפועל על פי דין;
			(3) להעביר את התלונה בהסכמת המתלונן או מי שנטען כי זכותו הופרה, אם אינו המתלונן, להליך של גישור או להליך אחר של פתרון סכסוכים כדי להביא לסיום הסכסוך בין הצדדים, תוך מחויבות לכיבוד ולשמירה על הזכויות המוגנות בחוקים המנויים בתוספת;
			(4) לקיים בירור כדי לקבוע אם יש מקום להביא את התלונה בפני בית דין או בית משפט מוסמך;
			(5) להגיש תביעה אזרחית או הליך משפטי אחר לשם אכיפת הזכות נשוא התלונה.
	דחיית תלונה 21.		החליטה הנציבות לדחות תלונה על הסף, לא לקיים בה בירור או לא להמשיך ולטפל בה, תודיע על כך למתלונן בכתב, בצירוף הנימוקים להחלטתה.
	העברת תלונה לגישור 22.		(א) הוגשה תלונה לנציבות והנציבות החליטה להעבירה לגישור או להליך אחר לפתרון סכסוכים, תודיע על כך למתלונן שנטען כי זכותו הופרה, אם אינו המתלונן, ולנילון, והיא רשאית לחייבם להתייצב לפגישה ראשונה במסגרת זו; הנציבות רשאית להטיל על מי שהוזמנו כאמור ולא התייצבו לפגישה, לשלם את הוצאות הפגישה.
			(ב) מגשר או מי שפועל ליישוב סכסוך בתלונה שהוגשה לנציבות, רשאי להעביר את ההסכם שהושג בין הצדדים לאישור הנציבות אם ראה צורך בכך, מטעמים של טובת הציבור או בשל חשש כי ההסכם אינו מתיישב עם מטרות חוק זה או עם מטרות חוק המני בתוספת השנייה.
			(ג) הועבר הסכם כאמור לאישור הנציבות, רשאית היא שלא לאשרו מהטעמים האמורים בסעיף קטן (ב).
	בירור תלונה בנציבות 23.		(א) הוגשה תלונה לנציבות והנציבות החליטה לקיים בה בירור, תודיע על כך הנציבות לאדם או לגוף נגדו הוגשה התלונה (בחוק זה – הנילון); הנילון רשאי להמציא לנציבות את עמדתו או תגובתו בעניין התלונה שהוגשה נגדו בתוך הזמן שקבעה לכך הנציבות.

<p>(ב) לצורך בירור תלונה שהוגשה לנציבות על פי פרק זה, רשאית הנציבות לדרוש מכל אדם או גוף לתת לה, תוך תקופה שתיקבע בדרישה ובאופן שתיקבע, כל ידיעה ומסמך העשויים, לדעת הנציבות, לעזור בבירור התלונה; מי שנדרש למסור ידיעה או מסמך כאמור יהיה חייב למלא אחר הדרישה; אין באמור בסעיף קטן זה כדי לגרוע מהוראות סעיפים 47 עד 51 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971.²</p>			
<p>(א) קיבלה הנציבות תלונה, תהיה הנציבות רשאית, כל עוד מטופלת התלונה על ידי הנציבות וכל עוד לא התקבלה החלטה על פתיחה בהליכים משפטיים, לפנות אל בית המשפט או בית הדין המתאים בבקשה למתן צווים כדי למנוע שינוי במצב הקיים או למנוע פגיעה במתלונן או במי שנטען כי זכותו הופרה אם אינו המתלונן, העשויה לסכל את טיפול הנציבות בתלונה.</p>	.24	פניה לערכאות	
<p>(ב) בהחלטה על הגשת תביעה או הליך משפטי אחר תתחשב הנציבות בשיקולים אלה: האם התלונה מעלה שאלה תקדימית אשר מן הראוי שתתברר בכפני בית משפט מוסמך; האם לאור מורכבות העניין או יחסי הכוחות בין המתלונן והנילון מתחייבת מעורבות הנציבות; כל שיקול אחר שיש בו כדי לקדם את כיבוד הזכויות המוגנות בחוקים המנויים בתוספת השנייה.</p>			
<p>(ג) החליטה הנציבות להגיש תביעה או הליך משפטי אחר בעניין נשוא התלונה על פי פרק זה, רשאי המתלונן או מי שנטען כי זכותו הופרה אם אינו המתלונן, להצטרף להליך כתובע, ורשאי הוא להיות מיוצג על פי בחירתו.</p>			
<p>(ד) הוגשה תביעה על ידי הנציבות, על פי חוק זה, רשאי בית המשפט או בית הדין, בנוסף לכל סעד אחר, ליתן בתביעה סעדים כלליים לתיקון הפרתן או מניעת הפרתן בעתיד של זכויות המוגנות בחוקים המנויים בתוספת השנייה.</p>			
<p>(ה) בניהול הליכים משפטיים בבית המשפט או בית הדין תהיה הנציבות מחויבת למטרות חוק זה, למטרות החוק על פיו נפתחו ההליכים המשפטיים, ולטובת הציבור, תוך התחשבות באופייה ובטיבה של התלונה, נשוא ההליך המשפטי.</p>			
<p>(א) הנציבות תהיה רשאית ליזום טיפול בכל מעשה, מחדל, נוהג, דרישה או תנאי שנראה לנציבות כי הם מהווים או עשויים להוות הפרה של זכות או הוראה של החוקים המנויים בתוספת.</p>	.25	יוזמת טיפול	
<p>(ב) עניין שהטיפול בו החל ביוזמת הנציבות יטופל בשינויים המחויבים כתלונה שהוגשה על פי סעיף 20 לחוק.</p>			

קביעת דרכי טיפול	26.	הנציבות תהיה רשאית לקבוע את דרכי הטיפול בתלונות על פי פרק זה ובכלל זה עדיפויות וקדימויות בכל הנוגע לקיום בירור בתלונות והגשת תביעות או הליכים משפטיים.
שמירת דינים	27.	אין בהוראות חוק זה כדי לגרוע מסמכויות מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור על פי חוק מבקר המדינה.
הליכים משפטיים אחרים	28.	(א) אין בהוראות חוק זה כדי לפגוע בזכותו של כל אדם לנקוט בהליכים משפטיים בשל הפרת זכות על פי דין ובכלל זה זכות המוגנת בחוקים המנויים בתוספת השנייה.
		(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) לעיל, הגיש אדם תלונה לנציבות על הפרת זכויות, לא יגיש תביעה לבית משפט או בית דין אלא אם כן ביטל תלונתו והודיע על כך לנציבות.
הוספה לתוספת	29.	(א) ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת רשאית לפי בקשת הנציבות להוסיף לתוספת הראשונה אמנות לזכויות אדם שאושרו על ידי מדינת ישראל.
		(ב) ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת תהיה רשאית על פי בקשת הנציבות להוסיף חיקוקים לתוספת השנייה.
כהונה לשש שנים	30.	שניים מתוך חברי הנציבות, אשר יתמנו להרכב הראשון של הנציבות, ואשר שמותיהם ייקבעו בהגולה בין חברי הנציבות עם מינוים, יכהנו לתקופה של שש שנים.
תחילה	31.	הנציבות תוקם בתוך שישה חודשים מיום אישורו של חוק זה על ידי הכנסת.
		תוספת ראשונה
		(סעיף 2)
	1.	האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות;
	2.	האמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות;
	3.	האמנה בדבר ביטול הפליה נגד נשים לצורותיה;
	4.	האמנה הבינלאומית בדבר ביעורן של כל הצורות של הפליה גזעית;
	5.	האמנה בדבר זכויות הילד;
	6.	האמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים.
		תוספת שנייה
		(סעיף 17)

1.	חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח-1988; ³		
2.	חוק שכר שווה לעובדת ולעובד, התשנ"ו-1996; ⁴		
3.	חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א-2000; ⁵		
4.	חוק שיווי זכויות האישה, התשי"א-1951; ⁶		
5.	סעיף 33 לחוק לימוד חובה, התש"ט-1949; ⁷		
6.	סעיף 15 לחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959; ⁸		
7.	סעיף 18 לחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975; ⁹		
8.	סעיף 4 לחוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996; ¹⁰		
9.	חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. ¹¹		

דברי הסבר

הצעת החוק נוסחה על ידי [מכון זולת לשוויון וזכויות אדם](#).

כללי

כפי שמוסבר בדוח "דמוקרטיה לכאורה" של מכון זולת לשוויון וזכויות אדם, על פי התבחינים המקובלים על רוב החוקרים לצורך בחינת מידת הדמוקרטיה ו/או סמכותנות של משטר כלשהו, ניתן לקבוע שמודל המשטר במדינת ישראל הוא המודל ההיברידי. מאז הקמת המדינה שילב המשטר בישראל רכיבים סמכותניים ורכיבים דמוקרטיים, כאשר בתקופות שונות המשטר נטה לאחד מן הקצוות – הדמוקרטי או הסמכותני.

משטר דמוקרטי אמור לכבד ולהגן על שורה של זכויות אדם ואזרח בסיסיות. ככל שהמשטר נטה לכיוון הסמכותני, כך גוברת הנטייה שלו להפר זכויות אדם ואזרח.

התהליכים הפוליטיים של שנות האלפיים התאפיינו במגמה של התרחקות המשטר בישראל מהקוטב הדמוקרטי, וחזרה

³ ס"ח התשמ"ח, עמ' 38.

⁴ ס"ח התשנ"ו, עמ' 230.

⁵ ס"ח התשס"א, עמ' 58.

⁶ ס"ח התשי"א, עמ' 248.

⁷ ס"ח התש"ט, עמ' 287.

⁸ ס"ח התשי"ט, עמ' 86.

⁹ ס"ח התשל"ה, עמ' 132.

¹⁰ ס"ח התשנ"ו, עמ' 327.

¹¹ ס"ח התשנ"ב, עמ' 150.

אל פרקטיקות סמכותניות ודכאניות שאפיינו את שלטונה של מפא"י בשנות ה-50 וה-60. התבססות ההגמוניה של מפלגת שלטון יחידה בראשות נתניהו כראש ממשלה הביאה למאמץ מתמשך של החלשה ושל פירוק מנגנוני הפיקוח והבקרה על השלטון, לצד מאמצים להגבלת זכויות פוליטיות ודיכוי של שיח ביקורתי כלפי פעולות ומדיניות הממשלה.

הצעות החוק נועדו לעדכן ולחזק הוראות חוק קיימות כדי להתאימן למאבק בסמכותנות; מציעות לבטל חקיקה שהרעילה את השיח הפוליטי בישראל, העמיקה את השסעים בחברה הישראלית, צמצמה את המרחב הדמוקרטי ותייגה כגיס חמישי אזרחים וארגונים על בסיס השתייכותם למיעוט הערבי או בשל דעות פוליטיות אופוזיציוניות; וכן מציעות להקנות סמכויות למבקר המדינה ולמבקרים הפנימיים לבחון את השמירה של הגופים המבוקרים על זכויות אדם, ולראשונה להקים בישראל נציבות להגנה על זכויות אדם ולעגן את מעמד מגני זכויות אדם וההגנות עליהם.

הצעות חוק אלה אינן עוסקות בהיבטים נוספים שחשובים למאבק בסמכותנות, כגון הסדרה בחוקי יסוד של הליך החקיקה והזכויות לשוויון ולחופש הביטוי, משך הכהונה הראוי של ראש הממשלה, סמכויות בתי המשפט וכלל היחסים בין מערכת המשפט לבין הרשות המחוקקת והמבצעת. זאת מאחר שכבר מקודמות יוזמות חקיקה אחרות לגבי סוגיות אלה.

הצעות החוק לא יפתרו את כלל הבעיות של המשטר במדינת ישראל, אך אם יתקבלו הן עשויות לסייע בחיזוק ההגנות על זכויות האדם והאזרח, לסייע במאבק לבלימת המגמות הסמכותניות ולהטות את המשטר ההיברידי בישראל לכיוון הדמוקרטי.

הצעת חוק נציבות זכויות אדם

מוצע להקים את נציבות זכויות האדם. זאת כפי שבמדינות רבות אחרות בעולם הוקמו, יחד עם החקיקה והפסיקה המכירות בזכויות האדם, מנגנונים ממלכתיים לקידום ההבנה וההכרה בזכויות אלה ולהבטחת השמירה וההגנה עליהן. גופים אלה עוסקים בפעולות חינוך והסברה בציבור, מייעצים לגופים השלטוניים בנושאים הקשורים לזכויות אדם, מקיימים חקירות, מפרסמים חוות דעת והמלצות לרשות המבצעת והמחוקקת ומסייעים באכיפת החוקים המבטיחים זכויות אדם, על ידי טיפול בתלונות פרטניות על פגיעה בזכויות אלה. המודל המוצע להלן בא לענות על הצרכים המיוחדים בכל הנוגע לקידום ואכיפה של זכויות אדם במדינת ישראל. מודל זה מבוסס על למידה מעמיקה מניסיונם של גופים דומים בעולם, תוך התאמה למצב המשפטי בישראל ולמערכות השלטוניות והציבוריות הקיימות במדינה.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת השבע-עשרה על ידי חבר הכנסת חיים אורון (פ/17/91); הוסרה מסדר היום ביום ט"ז בתמוז התשס"ו (12 ביולי 2006); פ/17/1561), על שולחן הכנסת השמונה-עשרה על ידי חברי הכנסת ניצן הורוביץ ואילן גילאון (פ/18/27); על שולחן הכנסת התשע-עשרה על ידי חבר הכנסת ניצן הורוביץ וקבוצת חברי הכנסת (פ/19/882); על ידי חברי הכנסת זהבה גלאון, אילן גילאון, עיסאווי פריג', מיכל רוזין ותמר זנדברג (פ/20/441); על ידי חברי הכנסת דב חנין, איימן עודה, עאידה תומא סלימאן, יוסף ג'בארין ועבדאללה אבו מערוף (פ/20/2509); ועל ידי חברת הכנסת מיכל רוזין (פ/24/2081).